

Dani bá hezszólásai.

Az ember az ő maga élettyének a sorját sohasem tudhassa előre istáлом, de azért mégis csak előfordulhat eccer-máccor, hogyhát az embert az ő maga észbéli következetessége legalább es hezszavetölleges célirányossággal reja vezérel az eljövendő üdök mibenlétyének a perspektívájára. Amig otthon vótam Kánakon, addig örökké azt tartottam, hogyhát úgy van jól, ahogy van s amióta Erdélyországból kivetemtem erre a teménten pusztaságra, oda módosult az eszméleti felfogásom, hogyhát ámbátor sohasem vót úgy, hogy valahogy ne lett volna, de azért mostanába' mégis csak úgy van, mintha sehogyse volna. Amióta pediglen ebbé a Gyehennai konferenciába belédobták ezek a nimetek a muszka szöveccséget, attól fogvást odairányzódott a bessó megnyilvánulásom, hogy ha ezelőtt egy néhány esztendővel úgy vót jól, ahogy vót s a mái világba es csak úgy vóna jól, ahogy azelőtt vót, akkor az eljövendő üdök látóhatárába valahogy úgy kell hogy legyen, ahogy még eddig nem igen vót, met az öregek tanyittása szerént a világ fojjása örökké vátozik vaj erre, vaj arra, de sohasem oda menyen vissza, ahonnét elindult. Eppen ezért tehátlan a mű életünk folyamattyának es átal kell vátoznia. Minek utánna pediglen Magyarországnak a mái körülményességei mán rosszabbra nem igen csafarodhatnak — met ha valaki a toronyból leszottyán, akkor es csak a földig eshetik — eppen ezért, hogyha bé következik a mái világ átvátozása, akkor a mű tekintetünkben bizonyon jobb lesz úgy, ahogy akkor lesz. Met istáлом eddig a faranciák, az ángliusok s a talijányok vótak a „Nagy Antánt” s az oláhok a cselákokkal s szerbekekkel együttvéve csinálták a küsebbik antántot. Most pedég, hogy indulatba jött a világ sorjának az átalvátozása, a nimetek s a muszka lesznek a nagyantánt s mű leszünk a küsebbik antánt. Legalább es az urfi aszongya, hogyhát csak es mű jöhetünk tekintetbe ennek a hivatalnak a bétötésinél, mán csak azért es, met mű tapasztalatból legjobban tudjuk, hogy mik a jogai s a kötelességei a küsántántnak. Csak arra kénék osztáng ügyelni istáлом, hogyha mű leszünk a küsántánt, mű es csinájjunk végig mindent, amit ők végig csináltak. Mük es csak a rend fentartására mennyünk bé hezzük, met ők es csak azért jöttek bé hezzánk tizenyócba. Hogyha pediglen eccer béményünk, akkor a többit csak rejánk kell bizni istáлом. Akkor osztán kijetek es elmondhassák nyugutt lélekkal, hogy úgy van jól, ahogy van.

URAM, LEGYEN MEG A TE AKARATOD.

Uram, legyen meg a Te akaratom
De hajh — nagyon, nagyon gyengék vagyunk,
Ugy szeretjük, amit szeretünk,
Ugy akarjuk, amit akarunk.

Ugy vágyjuk, ami a miénk volt,
Ami most mind a másé Uram.
Csak önámítás, ha imádkozunk,
Hogy úgy legyen, ahogy irva van.

Ahogy akartad. Te akartad így?
Jaj bünös és lázadás a szó.
A harang is félre kong a vészben,
Kongó sírása még sem lázadó.

Lázadó szavunk ha százszor is bünös
S ámám pogány, ha felszegem fejem;
Még sem tudom mondani Uram,
Ha így akartad, akkor úgy legyen.

Puskás István.

Apánk az ajtó mögött.

— Egy kis fiu mondja. —

(Novella.)

Életem első éveit tiszta fehérben látom: fehér szobák, fehér köntösök, fehérre mosolygó ezüstök a vitrinben és anyánk fehér mosolygása.

Nagy feketeség jött ezután. Feketébe vont szoba, kifeketézett kapu, fekete ruhák, fátyolok, feketeszéli levélpapír anyám íróasztalán, feketeszéli zsebkendő a szemére szorítva.

Én kicsike voltam és csacsika, de Lula néni, a kilencesztendős komolysági megtanított, hogy most nem szabad lánmázni, sikítani és leginkább nem szabad kacagni, mert anyánk akkor hangosabban zokog. Mint a kis egerek, surrantunk a házban és mindig hallgatva, rákaptunk a hallgatózásra.

A hugicánknak, aki csak három éves volt, az volt a szokása, hogy csak akkor aludt el, ha énekeltek neki. De anyuka nem bírt énekelni többé. Hanem kinyitotta lefekvéskor a napapli szoba ajtaját és felhuzta a muzsikáló órát a vitrinben, azután kiment a konyhába, hogy ne hallja a zenét. Míg Katka hugunk álomban ptyvegett, mi Lulával úgy beszélünk ki magunkat, hogy ő lecsusztatta fejét az ágy szélére, én feltérdeltem a fiókos ágyban és így épen elérte szánk egymás füllét.

— Lula — sugtam egyszer én — mért sirtál ma? És miért mondtad anyáknak, hogy nem sirtál?

— Azért mondtam, mert ő nem szabad, hogy tudja.

— Mit?

— Esküdj meg öcsi, hogy hallgatsz.

— Bizony isten.

— Hálj töviságyban minden éjjel, ha elmondod?

— Háljak.

— Tudod . . . emlékszel . . . láttad te anyáknak azt a szép aranyláncát, amin olyan szép gyémántvirágok vannak, amiről Kati nagynéni azt mondta, hogy az olyan régi és olyant ma nem lehet látni?

— Aha! Láttam!

— Pszt! Ma jövünk hazafelé az iskolából. Gál Alisz azt mondta: lányok, nézzük egy kicsit a kirakatoikat. Tudod, válogatni szoktunk, hogy mit vennék meg, ha pénzünk volna. Odaérünk Salamonhoz, az ékszerészhez. Olyan szép piros gyöngyök vannak. Egyszer csak kiált Alisz: Né Lula, ez a nyaklánc pont olyan, mint az anyukádé, pedig te azt mondtad, hogy nincs több olyan . . . akkor te hazudtál.

Marianne meglökte Aliszt és összesugtak. Én nagyon reszkettem, mert igazán nem hazudtam, és azért is reszkettem, mert egyszerre egyebet is megláttam a kirakatham, tudod, mind, ami a vitrinben volt nálunk, te, öcsi, képzeld, az ezüst gyertyatartókat és azt a szép bársonyskatulyát, amiben a sok fényes kés meg villa meg kapál van.

— Ezeket valaki árultatja, mondta Marianne. Nézd, ott van a cédula: bizományban. Én ezt tudom, ez azt teszi, nekem apukám mondta . . .

— Na, akkorhát hiába dícselkedtél Lula, hogy ha nagy leszel, tied lesz a nyaklánc . . . nézzük, nincs-e itt az a híres kétszázestendős muzsikáló óra is, mondta Alisz és felduzta az orrát . . .

Hazajöttem és belopóztam a nappali szobába. A vitrin üres. Csak a muzsikáló óra van még benne, amitől Katka hallgatni szokott . . .

Lula halkán sírni kezdett, én átkulesoltam a nyakát az ijedtségtől. Miért árultatjuk mi a nyakláncot, meg az ezüstös skatulyát?

Egy másik este én beszéltem többet.

— Te Lula, mondtam, ma itt volt az a néni, tudod, amelyik annyit mondja azt, hogy pláne . . . én, én a függöny mögé bujtam, hogy megtudjam már, ki vagy mi az a pláne . . . de tudod, egy borzasztó érdekeseget mondott ez a néni, egy nagyon fontosat. — Tudod, mikor már vagy ötször mondta: pláne, akkor bejött egy ember és adott valamit anyámnak. Azt mondta anyámnak, mikor az ember elment:

— Tudod, Klári, még mindig hoznak egy kis pénzt az uram volt páciensei.

— Jaj lelkem, mondta a néni, ez ugy van. A halott apam egy félesztendeig ott áll még az ajtó mögött, Lula . . . érted te ezt . . . ?

— Én . . . ? dehogyan értem, biztosan rosszul hallottad?

— Hát én értem és igaz is kell hogy legyen, mert erre anyámnak azt felelte: bizony ott van, látom én azt naponkint.

— Hát ez furcsa, ha igaz. Mert akkor miért nem láthatjuk mi is apánkat?

— Mert . . . mert nem kerestük még soha meg, de tudod mit? Holnap délután, míg anyámnak a temetőbe megy, te meg zongoraórára, én megkeresem.

— Jó . . . aztán legalább egmondjuk neki az ékszeret. Megkérjük, küldjön pénzt anyámnak, hogy vegyünk vissza a kirakattól és Gál Alisz akkor nem kacag többet mirajtunk.

Másnap, iskola után össze-vissza kószáltam a házat. Átszöktem a háziurék folyosójára, még a padlásra is, kerestem apánkat, minden ajtó mögött. Iszonyuan félttem attól a perctől, amikor meglátom. Istenem . . . milyen lehet. Olyan kőarcu, ereshomlolu, mint a koporsóban?

Uzsonnakor Lula kérdően nézett rám. Tagadóan ráztam a fejemet. Este nagyon szomorúan fekiidtem le. Lula sugta:

— Te . . . mi nagy szamarak vagyunk. Hiszen apánkat elvitték a koporsóban. Neki csak a lelke él, és a lelket nem lehet látni. Neki csak a lelke lehet az ajtó mögött.

— Milyen okos vagy Lula! Dehát lehet a lélekkel beszélni?

— Persze hogy lehet. A jó Isten is lélek és a pap bácsi azt mondta, hogy az imádság az istennel való társalgás. Tudod mit . . . imádkozni fogunk apánkhoz, hogy segítsen . . . Te, én már az ajtót is tudom, hogy melyik, biztosan az ott a gang végiben, mert az nyílik a szabadba és tudod, mikor apuka meghalt, az ápolónéni kinyitotta az ablakot, hogy kimenjen a lélek. Hát látod, az se tud kimenni a falon, azért ott áll biztosan a gangajtó mögött, hogy mikor akar, felemelhesen az égbe. Tudod mit . . . Odamegyünk ezután imádkozni . . .

Attól kezdve Lula minden reggel, mikor iskolába indultunk, megállott a gangajtó mögött. Motyogott valamit, helyettem is, mert én még csak azt az imádságot tudtam: *Én lefekszem kis ágyamba*. De igazán hiába imádkozott Lula, az ékszerek nem jöttek vissza, sőt . . . Egy napon megint szemkisirva jött haza az iskolából, de olyan pecsnyére sirta ki a kis arcát, hogy nem lehetett letagadni a sirást anyámnak előtt.

— Mi lett, Lula?

— Megszidott a tanítónéni.

— Mit csináltál?

— Helytelenkedtem.

Anyámnak szigorúan nézett.

— Egy árvagyermeknek mintagyermeknek kell lennie.

Szegény Lula. Olyan volt az iskolában, mint egy

angyal. Láttam, lenyelte a feltörő sirását. De csak estig bírt hős maradni. Az ágyban átkarolta a fejemet.

— Öcsi . . . sugta. Borzasztó történt velem. — Gál Alisz a padom elé állt és azt kiáltotta: Lula, mikor költöztök emeletes házba? A tavasszal azt mondtad, hogy őszire olyanba költöztök. — Akkor még élt apukám — mondtam. Azután az órán láttam, hogy a lányok egy cédulát adnak kézről-kézre. Rámnéztek és kacagtak, mikor Marianne-hoz ért, kitéptem a kezéből. Egy kaliba volt rárajzolva és alá volt írva: A Luláék emeletes háza. És . . . és a tizpercben Alisz a padomhoz jött és azt mondta: Tudja meg maga, hogy én csak azért tegeződtem össze magával, mert azt mondta, hogy emeletes házba költöznek. Többet ne tegezzem.

Lula szava elfult a keserűségbe.

— Hát hova költöztünk . . . kérdeztem én.

— Hova . . . tudom már. Marianne megmondta, hogy ő hallotta apukájától, hogy anyámnak kiunt a Csib utcában vett egy kis házat és mi ezentúl ott fogunk lakni, mert mi csak apánk keresetéből élünk szépen. És a kicsi házra kellett az aranylánc, meg az ezüst-kések ára.

Reggel Lula sokkal tovább imádkozott az ajtó mögött. De nem jött semmi segítség. Újévre készültünk ki a nagy házból, anyámnak csomagolt már . . . És apánk az ajtó mögött süket maradt rimázkodásainknak. Még jött egy szörnyűség. Karácsony felé Katka beteg lett. Tüdőgyulladás volt. Ott fekiidt a nappali szobában, mert a doktor bácsi azt mondta, hogy ott a legjobb a levegő, és besült a nap is. Ugy fekiidt, mint egy piros, fellfujt, lihegő hólyag. És folyton nyöszörgött és csak akkor hallgatott el, ha az óra muzsikálni kezdett.

Anyámnak félév óta először nem sirt folyton. Ha nem ijedten futott, lőtött és virrasztotta Katkát. És néha felsóhajtott (hallottuk mi): Oh istenem, bocsáss meg, most látom, mennyi még a veszténi vallóm! Katka pedig csak hörgött és köhögött. De hallgatott, mikor az óra muzsikált. És anyámnak muzsikáltatta az órát, egész éjszakákon át. Rémes éjszakák voltak: zeneszó, köhögés és sóhajlás és mi ketten, Lulával, egész marunkra, iszonyu félelemmel meredtünk bele a zürzavarba.

És doktor bácsi azt mondta, hogy meg ne próbáljuk innen tavaszig elköltözni. Ha Katkát most ki vinnék a hidegre, vége volna.

Drága anyámnak a kezét tördelte.

— Istenem . . . hiszen ha volna miből . . . Egy negyedévre még . . . azt a nagy házbért kiteremteni.

Odament a vitrinhez és kivette azt a csodaszép muzsikáló órát. Katka felriadt:

— Anuta . . . Anuta . . . ne nujj az én ójámhoz . . .

Anyámnak letakarta kötényével az órát, úgy akarta kilopni a szobából.

— Ha ellopod az ójamat, elmedet ész szoha vissza nem dövöt hozzád . . .

Szegény anyámnak kiment az ebédlöbe és letérdelt a földre és sirni kezdett. Katka egész délután az órát vigyázta, úgy aludt el. Akkor csente ki anyámnak és a kezembe nyomta.

— Lula . . . te okos nagyleány vagy. Eredj, érts meg . . . itt maradunk még egy negyedévig, de nem koldulhatunk a háziurtól, a te apád családja nem koldulhat. Ma huszadika . . . a háziur feljön megkérdezni, mi lesz. Vidd el ezt az órát Salamonhoz.

Lula arca lázba gyult. Rám adta felsőmet, meg ragadta kezemet és az órát a hóna alá vette. A folyosón már sötét volt, szinte egészen. Sebesen futottunk a folyosó ajtajáig. Lula kinyitotta az ajtót, mögéje

térdelt és engem is lehuzott magához. Összetette a kezemet. Azt hittem, ismét az ókszerékért fog mogyogni és panaszkodni fog, hogy nem hívják már magukhoz a cifra barátnői és kacagnak a foltos kötényein. De egészen mást imádkozott.

— Apánk, édes jó apánk, drága édes jó apánk, kériünk téged, ne adj vissza semmit, de semmit: nem kell a lánc, se az ezüstkések, nem szégyelem már a kicsi házat, de bár költözhetnénk már bele, bár a kicsi Katkának ne volna semmi baja. De édes jó apánk, ezt az órát ne engedd elveszni, küldj pénzt valahogy más-képen, mert Katka . . . Katka sirni fog és akkor köhög és meghal, ha nem muzsikál az óra. És pénz is kell, hogy ne kelljen még ápriliséig elköltözni, mert Katka akkor is meghal. Drága jó apukánk . . . ma egy fél éve haltál meg, ma még itt kell állanod . . . ugy-e hallasz minket?

Én lépéseket hallottam a lépcsőn, mintha valaki elsuhanhat volna, le a kapu alá. De Lula nem figyelt, csak hangosan, sirva imádkozott.

Mikor reggel Katka felébredt, nem akart egy kanál tejet se bevenni. Összeszorította a fogát.

— Ejősőj muzsitájon az ója . . .

Anyánk rimánkodott, de egyre csak azt hajtogatta:

— Ejősőj muzsitájjon az ója . . .

Anyánk kifutott és a pamlagra rogyott. Lula meg én összebujva hallgatunk. Katka nem akar enni . . . Katka meg fog halni . . . Apánk nem volt az ajtó mögött. Picike szívünkbe a legnagyobb élő eliszonyodás szele nyilallott: hogy nincsenek csudák, — nincsen jóisten.

Kopogtak. A háziur jött. Azt mondta anyáknak, hogy tévedés van, a házbér ki van fizetve ápriliséig. Papa fizette ki . . . talán a nyugta is meglesz valahol.

Elpirult amíg beszélt és hosszasan, gyengéden nézett Lulára.

Mikor elment, anyánk azt mondta:

— Fussatok az óra után.

Mint a villám, repültünk Salamonhoz. Az órát már az ebédlőben felhuztuk és úgy vonultunk be diadalmas zeneszóval a nappali szobába. Anyánk a Katka ágya előtt térdelt. Katka felült és tapsikolni kezdett. És anyánk, egy félév óta ellőször, elmosolyodott. Tavasszal Lula mindennap friss virágot szegzett az ajtó-sarokra.

Jó idő múlva, mikor már megszoktuk a Csibitucát, a kicsi házat, foltos köntöst, szegény barátokat és anyánk előtt kiejthettük apánk nevét, anélkül, hogy hangosan felzokogott volna, elmeséltük neki, mért szegztünk az ajtó-sarokra virágokat.

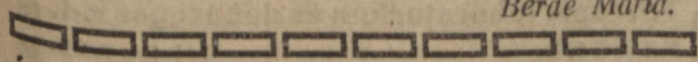
Anyánk eldőbönt, aztán azt mondta:

— Lehet, hogy lépp a háziur jött fel akkor a lépcsőn, meghallotta esdeklésteget, mert én azt a nyugtát soha meg nem kaptam, pedig áldott édesapátok nagyon rendes volt pénzdolgokban.

— Nem, nem. Apánk volt ott az ajtó mögött, ő hallgatta meg imánkat, esküdtünk mi határozottan. Anyánk lehunyta a szemét.

— Ért ott is lesz mindig, amíg hisztek benne, mondotta szeliden.

Berde Mária.

Április 30-án

NYOMDÁSZBÁL

a „Tiszában“

Az öreg Szeged.

Mulatóhelyek és egyebek.

Írta: Cserzy Mihály.

(Folytatás.)

(14) Zákányi Pálffy Ferencről az Alsóvárosi Tár-salgó-Egylettel kapcsolatosan érdemes megemlékezni, mert Szegedet, mint szülővárosát, az összes volt polgármesterek közül csak dr. Somogyi Szilveszter szereti úgy, mint ő szerette. Somogyi az első „méltóságos“ polgármestere Szegednek. Az előde „nagyságos“ ur volt a „királyi tanácsos“-ság révén. Azelőtt „tekintetes“ és „nemzetes“ urak voltak a polgármesterek, számszerint, 1860-tól kezdve, heten.

Pálffy Ferenc az egylet élére azon a címen került, hogy a város ügyein kívül nagy szeretettel foglalkozott, mint ősi bennszülött, a mezőgazdasággal. Rajongott az áldott magyar földért, mint patricius családok a tiszta és nemes polgári becsületért. Szeged külső területén, a dorozsmai és ülési pusztákkal kacérkodó Zákány-ban volt a birtoka (innen kapta a „zákányi“ nemesi előnevet is) és ezenkívül a tápéi rétság melletti Vetyeháton kétszáz holdas bérlete. Zákányban nevelte saját ménésében az akkoriban szinte híressé vált „sárga fajlokat“ is. Ebben az időben a város parádés hintói előtt csak sárga lovak voltak befogva, mert Pálffy szerint csak a sárgaszínű lovak a „szépek“. 1896-ban a millenáris kiállításon az ország minden részéből bemutatkozott dísz-bandériumok között a nagy feltűnést keltett szegedi urlovasok közt Pálffy Viktor, az öreg urnak daliás fia is sárga lovon vett részt. Ezt a podeszta akarta így, valószínűleg úgy gondolkozván, hogy hadd bámulják meg az urak az ország fővárosában is az ő saját nevelésű „sárgáját“.

Pálffy Ferenc 1849-ben került a városhoz, mint alügyész. Eredetileg papnak készült, mint ő maga mondá: az édesanyja kívánságára. A városi főgimnázium elvégzése után több osztálytársa az Egyház kebelébe kívánczolt, ez a szép vágy is ösztökélte a fennkölt papi életbe. Társai közül többen ott is maradtak és előkelő állásba kerültek. Így Németh József c. püspök, Oltványi Pál prépost stb., míg Pálffy Ferenc az egri szemináriumról visszavágyott a szegedi őshumusra s az első esztendő után Szeless Kálmánnal és Szeless Ferencsel (dr. Szeless József szegedi ügyvéd édesatyjával) visszakerült a szülővárosba és mind a három a közigazgatásnál helyezkedtek el. A két Szeless csudálatos szófukar ember volt. Sűrűn megessett, hogy vacsora után, ha összejöttek egy-két pohár bor mellett, az egész beszédjük csak annyiból állott: jóestét! . . . jójucakát! . . . Kálmán, az ügyész, pipált, Ferenc, a közgyám, cigarettázott, végigolvasták az ujságot, aztán elköszöntek egymástól. Egyszer nagy diskurzus volt a két testvér között. Az egyik valami ujsághír nyomán azt mondta:

— Ökör Máté a Börcsök sógora.

A másik gondolkozott egy darabig és ráfelelte:

— Nem.

Amaz is gondolkozott erre a feleletre és később szólt:

— Mégis csak annak a sógora.

— Nem.

Ennyiből állt a szokatlan „nagy diskurzus“.

1872-ben Kolb Antal után nagy lelkesedéssel polgármesternek választotta meg a közgyűlés az akkor már népszerűvé lett Pálffy Ferencet. A kiváló podesztát, aki negyedszázadnál tovább tartotta kezében a város gyeplőit, röviden így lehet jellemezni: arany kedély, gyémánt szív, megtestesült szelidség, nyugodt gondolkodás, egészséges természetes ész, hajlíthatlan